

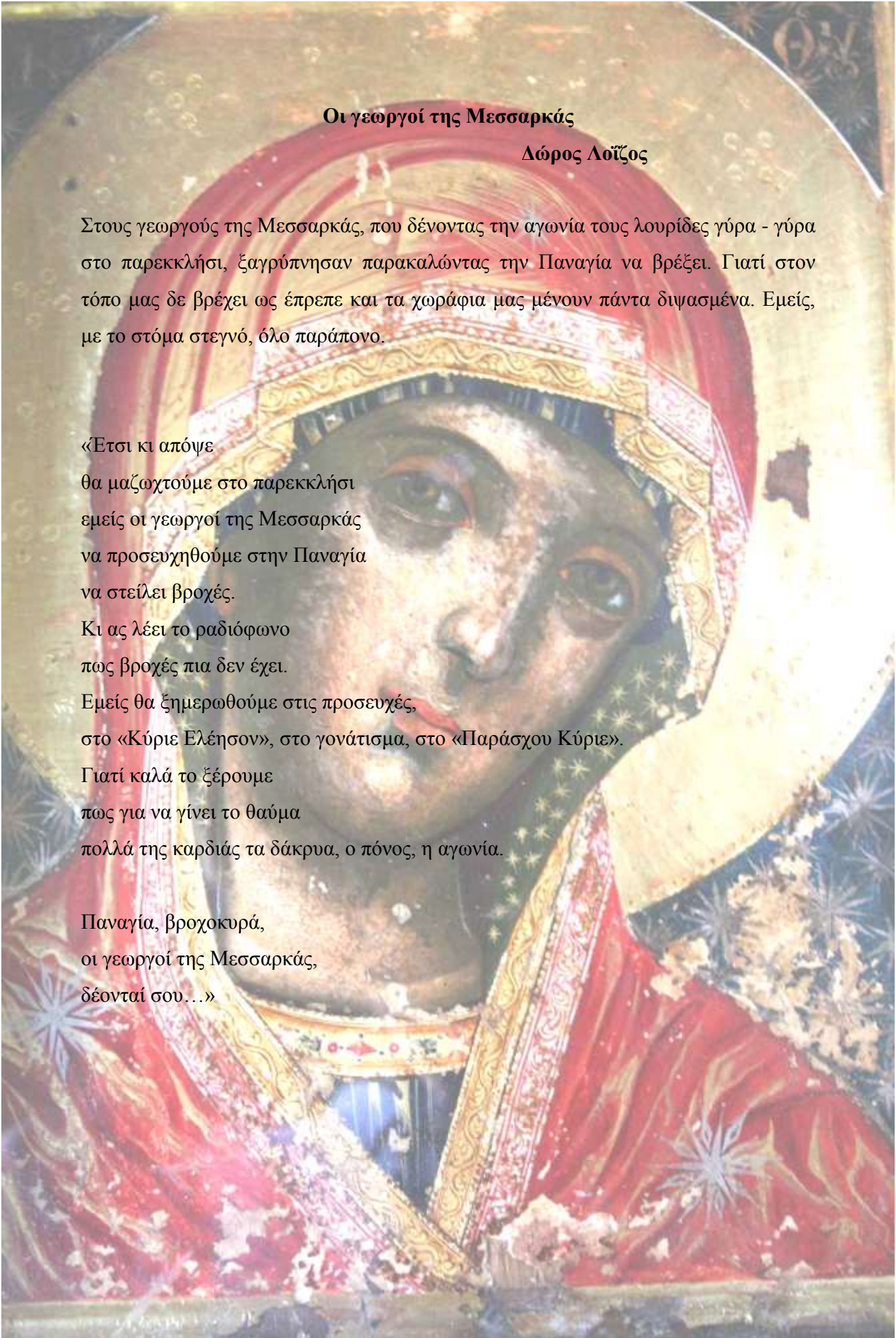
ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ
ΚΕΙΜΕΝΟΥ**

1. Ανάγνωση από τον καθηγητή ή ακρόαση
2. Αναπόληση – Ελεύθερες εντυπώσεις
3. Συγκινησιακά στοιχεία
4. Περιεχόμενα – Θεματική (υποβολή καίριων ερωτημάτων από τον καθηγητή)
5. Ερμηνεία – Εμβάθυνση – Επεξεργασία στίχων / ενοτήτων
6. Συνολική θεώρηση του ΟΛΟΥ

Σχήμα: ΟΛΟ – ΜΕΡΟΣ – ΟΛΟ

⇒ Η επεξεργασία γίνεται πάντα με συνεχείς παραπομπές στο κείμενο (ανάγνωση στίχων / χωρίων από τον μαθητή).

Οι γεωργοί της Μεσσαρκάς

Δόρος Λοΐζος

Στους γεωργούς της Μεσσαρκάς, που δένοντας την αγωνία τους λουρίδες γύρα - γύρα στο παρεκκλήσι, ξαγρύπνησαν παρακαλώντας την Παναγία να βρέξει. Γιατί στον τόπο μας δε βρέχει ως έπρεπε και τα χωράφια μας μένουν πάντα διψασμένα. Εμείς, με το στόμα στεγνό, όλο παράπονο.

«Έτσι κι απόψε
θα μαζωχτούμε στο παρεκκλήσι
εμείς οι γεωργοί της Μεσσαρκάς
να προσευχηθούμε στην Παναγία
να στείλει βροχές.

Κι ας λέει το ραδιόφωνο
πως βροχές πια δεν έχει.

Εμείς θα ξημερωθούμε στις προσευχές,
στο «Κύριε Ελέησον», στο γονάτισμα, στο «Παράσχου Κύριε».

Γιατί καλά το ξέρουμε
πως για να γίνει το θαύμα
πολλά της καρδιάς τα δάκρυα, ο πόνος, η αγωνία.

Παναγία, βροχοκυρά,
οι γεωργοί της Μεσσαρκάς,
δέοντάι σου...»

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές:

- Να δουν πώς ο ποιητής αξιοποιεί έθιμα του λαού μας για να υμνήσει με την ποίησή του τις αγωνίες αυτού του λαού.
- Να διαπιστώσουν την ελπίδα που προσφέρει η δύναμη της πίστης στον άνθρωπο.
- Να έρθουν σε επαφή με τη βαθιά ανθρωπιστική ποίηση του Δώρου Λοΐζου.

Μέσα

Σχολικό εγχειρίδιο (ΑΚΛ για το Γυμνάσιο, ΥΑΠ 2008, σ. 121)

Πίνακας

Πορεία διδασκαλίας - Ερμηνευτική προσέγγιση

- ❖ Δημιουργία κλίματος δεκτικότητας με ζωγραφικούς πίνακες των Μιχαήλ Κάσσιαλου /Τηλέμαχου Κάνθου ή με φωτογραφίες (βλ. σχετικό αρχείο), ώστε να δουν οι μαθητές σκηνές από την καθημερινή ζωή των αγροτών.
- ❖ Ακολουθεί η ανάγνωση του ποιήματος. Ο καθηγητής αφήνει τους μαθητές να το μελετήσουν και να σκεφτούν πώς συνδέεται το παράθεμα με το περιεχόμενο των στίχων που ακολουθούν. Σχολιάζεται η εικόνα που περιγράφεται σ' αυτό. Γίνεται αναφορά σε πιθανό συμβολισμό που μπορεί να υπάρχει κρυμμένος.

Συχνά στην ποίηση γίνεται χρήση μιας προμετωπίδας ή motto. Πρόκειται για ένα γνωμικό ή απόσπασμα από το έργο άλλου πνευματικού ανθρώπου, που τοποθετείται μεταξύ του τίτλου και του ίδιου του ποιήματος, με το οποίο συνδέεται νοηματικά. Εδώ όμως, το παράθεμα¹ είναι γραμμένο από τον ίδιο τον ποιητή σε πεζή μορφή και ανήκει στο σώμα του ίδιου του ποιήματος. Σχετίζεται, βεβαίως, άμεσα με το ποιητικό θέμα που αναπτύσσεται στη συνέχεια.

¹ Το παράθεμα ανήκει στο *παρακείμενο*, δηλαδή στο σύνολο των ποικίλων στοιχείων που συνοδεύουν/πλαισιώνουν το λογοτεχνικό κείμενο: τίτλος, όνομα συγγραφέα, κ.ά.

Το παράθεμα - αφιέρωμα στους ανθρώπους του μόχθου, που στηρίζουν τις ελπίδες τους στο θεϊκό έλεος, λειτουργεί ως εισαγωγή στο κυρίως ποίημα και στην προβληματική του ποιητή. Τα στοιχεία που δίνει προϊδεάζουν τον αναγνώστη για τη συνέχεια. Χωράφια και άνθρωποι στερούνται την ευλογία της βροχής. Οι γεωργοί της Μεσσαρκάς, απελπισμένοι από την ανομβρία και ακολουθώντας ένα παλιό έθιμο, κάνουν παράκληση στην Παναγία να βρέξει. Πιθανόν, όμως, η στέγνια να αφορά και την έλλειψη δικαιοσύνης που βιώνει το νησί μέσα στη δίνη των σύγχρονων ιστορικών δοκιμασιών του.

- ❖ Στη συνέχεια ανιχνεύονται οι θεματικοί άξονες του ποιήματος και σχολιάζεται η τεχνική της ποιητικής αφήγησης.

√ Ανομβρία – Στέγνια [Γη – Πατρίδα]

√ Η πίστη – Η ικεσία [ια τη γη – για την πατρίδα]

√ Ο αγώνας [για τη γη – για την πατρίδα]

√ Η αισιόδοξη προοπτική [για τη γη – για την πατρίδα]

Η ποιητική αφήγηση αρχίζει *in medias res*, στο μέσο δηλαδή της «πλοκής». Ο ποιητής-αφηγητής είναι μέτοχος εκ των έσω, μέρος του πλήθους (*εμείς*), που πρόκειται να δεηθεί στο παρεκκλήσι, για να σταματήσει η ανομβρία. Ο πρώτος στίχος (*Έτσι κι απόψε*) υποβάλλει την αίσθηση ότι η δέηση αυτή είναι επαναλαμβανόμενη.

- ❖ Οι μαθητές επισημαίνουν τις δύο στάσεις που αντιπαραβάλλονται απέναντι στο φυσικό φαινόμενο της ανομβρίας, που ταλανίζει τους γεωργούς. Εντοπίζουν ποιες είναι αυτές, ποιοι τις εκφράζουν και εξηγούν πού στηρίζεται η καθεμιά.

Μεταξύ των πρώτων πέντε στίχων και των επόμενων τεσσάρων υπάρχει η εξής αντίθεση: Ενώ το ραδιόφωνο -μεταδίδοντας προφανώς το μετεωρολογικό δελτίο- λέει πως δεν πρόκειται πια να βρέξει, οι γεωργοί της Μεσσαρκάς είναι αποφασισμένοι να συνεχίσουν τις παρακλήσεις τους. Για κείνους το θαύμα είναι ακόμα δυνατό, φτάνει με την ένταση της ικεσίας τους να αποδείξουν το βάθος της πίστης τους στην Παναγία (*γιατί καλά το ξέρουμε πως για να γίνει το θαύμα πολλά της καρδιάς τα*

δάκρυα, ο πόνος, η αγωνία). Το Θεοτοκόνυμιο (*βροχοκυρά*) που χρησιμοποιούν είναι δηλωτικό των προσδοκιών τους. Η Παναγία, ως κυρά των βροχών, μπορεί να κάνει το θαύμα που θα λυτρώσει τους ίδιους και τη γη τους, αν η δέησή τους είναι το ίδιο βαθιά με την αγωνία και τον πόνο τους.

- ❖ Διερευνούν πώς διαφοροποιείται η ποιητική αφήγηση στους τελευταίους τρεις στίχους του ποιήματος και γιατί.

Στους τελευταίους τρεις στίχους ακούγεται η παράκληση των γεωργών προς την Παναγία. Η αφήγηση συνεχίζεται εδώ με τον ευθύ λόγο της δέησης, που ενισχύει την αμεσότητα της παράκλησης ποιητή και γεωργών.

- ❖ Τέλος, οι μαθητές συζητούν την προοπτική που αφήνει να διαφανεί το ποίημα.

Η προοπτική αυτή είναι αισιόδοξη. Η βαθιά πίστη στο έλεος της Παναγίας υπαινίσσεται την τελική δικαίωση. Γη και πατρίδα ευεργετημένες από την παρέμβασή της θα λυτρωθούν από την ανομβρία - τα βάσανα.

- ❖ **Κατά τη διάρκεια της συζήτησης οι μαθητές παρακινούνται διαρκώς να εκφράζονται σε συνεχή λόγο.**

Ασκήσεις για το σπίτι (επιλογή):

1. Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα <http://www.euart.gr/F0D2922F.el.aspx> και αντλήστε πληροφορίες σχετικά με τα προσωνύμια της Παναγίας στον ελληνικό χώρο. Ομαδοποιήστε τα με βάση τη σημασία τους και εξηγήστε γιατί ο ελληνικός λαός της τα αποδίδει.
2. Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα <http://www.eipe.gr/praktika/praktika/voulgaris.pdf> και αντλήστε πληροφορίες σχετικά με τα έθιμα του ελληνικού λαού που αφορούν το νερό. Γράψτε μια ή δυο παραγράφους ειδικά για τα έθιμα που αφορούν την ανομβρία.
3. Διαβάστε το παρακάτω ποιητικό απόσπασμα του Γ. Σεφέρη και υπογραμμίστε τους στίχους που σας θυμίζουν το ποίημα του Δ. Λοΐζου, *Οι γεωργοί της Μεσσαρκάς*. Σχολιάστε το κοινό νόημά τους.

Ο τόπος μας είναι κλειστός, όλο βουνά

που έχουν σκεπή το χαμηλό ουρανό μέρα και νύχτα.

Δεν έχουμε ποτάμια δεν έχουμε πηγάδια δεν έχουμε πηγές,

μονάχα λίγες στέρνες, άδειες κι αυτές, που ηχούν και που τις προσκυνούμε.

Ήχος στεκάμενος κούφιος, ίδιος με τη μοναξιά μας

ίδιος με την αγάπη μας, ίδιος με τα σώματά μας.

Μας φαίνεται παράξενο που κάποτε μπορέσαμε να χτίσουμε

τα σπίτια τα καλύβια και τις στάνες μας.

Κι οι γάμοι μας, τα δροσερά στεφάνια και τα δάχτυλα

γίνονται αινίγματα ανεξήγητα για την ψυχή μας.

Πώς γεννήθηκαν πώς δυναμώσανε τα παιδιά μας;

Από το *Μυθιστόρημα* του Γ. Σεφέρη

4. Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.snhell.gr/anthology/writers.asp>. Επιλέξτε το λήμμα *ΣΕΦΕΡΗΣ* και στη συνέχεια *10. Οι γάτες του Αϊ Νικόλα*. Διαβάστε ή ακούστε το ποίημα. Έχοντας υπόψη ότι αυτό αναφέρεται σε περιστατικά που διαδραματίστηκαν στο νησί αιώνες πριν, καθώς και ότι το ποίημα του Δώρου Λοΐζου

γράφτηκε στις αρχές του 1970, να γράψετε ένα κείμενο δύο ή τριών παραγράφων όπου θα περιγράφετε τις δυσκολίες που προκαλούσε ανέκαθεν στο νησί το πρόβλημα της ανομβρίας.

Διαθεματικές δραστηριότητες:

1. Το νερό στη λαϊκή μας παράδοση (παροιμίες, ήθη - έθιμα) και στις θρησκευτικές τελετές της χριστιανοσύνης.
2. Το πρόβλημα του νερού σήμερα: - στην Κύπρο
- στον κόσμο

Βιογραφικό σημείωμα

Ο Δώρος Λοΐζου γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1944. Φοίτησε σε σχολή θεάτρου της πόλης, την οποία όμως εγκατέλειψε λόγω των ταραχών που ξέσπασαν στην Κύπρο. Στη συνέχεια σπούδασε ξενοδοχειακά στη Ρόδο (1966-1968). Από το 1969 ως το 1972 σπούδασε Ιστορία στο Hellenic College της Βοστώνης. Το 1972 επιστρέφει στην Κύπρο και εντάσσεται στο Σοσιαλιστικό Κόμμα ΕΔΕΚ. Εργάστηκε ως καθηγητής στην Αγγλική Σχολή Λευκωσίας. Διετέλεσε -μέχρι τη δολοφονία του- οργανωτικός γραμματέας της σοσιαλιστικής νεολαίας ΕΔΕΝ και διευθυντής της εφημερίδας Σοσιαλιστική Έκφραση. Τον Ιούλιο του 1974 τάσσεται, μαζί με το κόμμα του, ενάντια στο πραξικόπημα. Σκοτώθηκε το 1974 κατά τη διάρκεια δολοφονικής απόπειρας εναντίον του προέδρου της ΕΔΕΚ Βάσου Λυσσαρίδη. Τα ποιήματά του (*Ψωμί και Ελευθερία*) κυκλοφόρησαν μετά τον θάνατό του σε δίγλωσση έκδοση, στην οποία περιλαμβάνονται και μερικά πεζά του. Ο Βάσος Λυσσαρίδης μιλώντας για την ποιητική συλλογή του Δώρου Λοΐζου «Ψωμί και Ελευθερία» αναφέρει: «Ο Δώρος τραγουδά μέσα απ' αυτό το βιβλίο. Ο Δώρος τραγουδά αθάνατος μέσα στους δρόμους και στις πλατείες της Λευκωσίας ένα ψιθυριστό τραγούδι που τ' ακούει ολάκερη η ανθρωπότητα».

Ασχολήθηκε εντατικά με μεταφράσεις στα Ελληνικά, ειδικά επαναστατικών ποιητών, κυρίως Ισπανών. Μια ματιά στα ονόματα μερικών ποιητών που μετέφρασε δείχνουν την πλατύτητα του ενδιαφέροντός του: Σαλβατόρ Νόβο, Ραφαέλ Αλπέρτι, Καρλ Σανπέρκ, Πωλ Ελυάρ, Ζακ Πρεβέρ, κ.ά.